

A KONZERVATIVIZMUS NYOMÁBAN

Francesco GIUBILEI: *A nyugati konzervatív gondolkodás kézikönyve*.
Fordította: DOMOKOS György. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2022.
352 oldal, 4646 Ft

A konzervativizmus története a meghatározására tett kísérletek történeteként is olvasható. Mi sem illusztrálja jobban ezt a számtalan áttekintő műnél, melyeket szerzőik később átszerkesztettek, rendre újraírtak. Russell Kirk kétszer futott neki a *Conservative Mind*-nak, Roger Scruton még többször a maga meghatározásainak (*A konzervativizmus jelentése, Mi a konzervativizmus*). A liberalizmust vagy a szocializmust ideológiának tekintjük, a konzervativizmus kapcsán viszont még abban sincs egyetértés, hogy a valóságban mely síkjához tartozik. Megnyilvánulhat mint filozófia (Molnár Tamás), habitus (Edmund Burke), történelemszemlélet (Christopher Dawson), diszpozíció (Michael Oakshott), ideológia (Robert Nisbet), politikai gyakorlat (Metternich), szemlélet (Roger Scruton).

Így hát az ismételt felbukkanó áttekintő művek maguk is azt bizonyítják, hogy olyan dologgal állunk szemben, ami eddig sikeresen ellenállt a definíciós kísérleteknek. Nem csoda, hiszen miként az uralkodó fenyegetés folyton változik, újrafogalmazódik a vele szembeni ellenállás módja is. A konzervativizmus lehet birodalmi karakterű, mint a Metternich kancellárságában megtettesülő Habsburg-reakció vagy a demokráciaexportba aztán beleokkanó amerikai neokonzervativizmus. Megalapozhatja természetjogi érvelés, mint Leo Strauss gondolkodását, de kiindulhat teológiai előfeltevésekből is, mint Karol Wojtyła vagy Joseph Ratzinger, azaz a későbbi Szent II. János Pál és XVI. Benedek pápa esetében.

A sokszínűség ellenére azonban kétségbevonhatatlan, hogy a konzervativizmus manapság mindenekelőtt nemzeti karakterrel bír, helyhez és nyelvhez kötött. Leszögezhetjük továbbá, hogy a politikai nézetrendszerek közül ez a legkevésbé absztrakt, viszont a leginkább

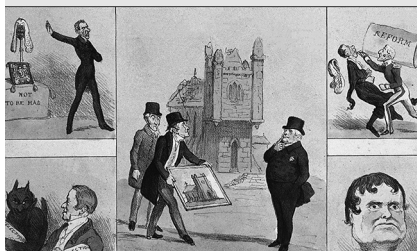
problémacentrikus. Nem lehet konzervatívnak lenni úgy általánosságban véve, hanem mindig egy adott élethelyzetben választunk, mégpedig a többnyire kedvezőtlen lehetőségek közül. A konzervativizmust régóta belső feszültség jellemzi, mert önmagyarázatát mindmáig az angolszász megközelítés uralja. Ennek pedig integráns részét képezi a történelmi intézmények iránti bizalom, amit a kollektív bölcsesség termékeinek tartanak. Többnyire nemcsak a radikális cselekvéstől idegenkednek, hanem az érzelmileg túlfűtött megnyilatkozásoktól is. Mindez a kontinentális Európában tájidegen. Itt a gyakori háborúk és alkotmányos válságok elsöpörték a hagyományos intézményrendszereket, az amerikai és szovjet gyarmatosítás pedig felszámolta az organikusan szerveződő társadalmakat. Tehát mindaz, ami Nagy-Britanniában (még) magától értetődő (?), nálunk legfeljebb nosztalgia tárgya lehet. Az angolszász megközelítést időről időre megkérdőjelezzik a nagy kultúrateremtő nemzetek: franciák, németek, olaszok sora jelzi, hogy nem engedik át a történelem értelmezésének kizárólagos jogát. Az elmúlt évtizedekben Közép-Európa népei is világossá tették, hogy önállóan határozzák meg értékrendjüket, és maguk választják meg megőrzésének, sőt most már helyreállításának eszközrendszerét is. Mindez paradox helyzetet eredményez: e szellemi küzdelemben a gyökereiket kereső amerikai konzervatívok közelebb állnak a gyökereiket büszkén felvállaló magyar, lengyel vagy francia konzervatívokhoz, mint a kortárs brit konzervatívok többségéhez.

Francesco Giubilei (Fondazione Tatarella, Giubilei Regnani Edizioni, Nazione Futura) könyve a fentieknek megfelelő **formabontó kísérlet, sajátosan olasz nézőpontból**. Az olasz nyelven 2016-ban íródott könyv

Francesco Giubilei

A nyugati konzervatív gondolkodás kézikönyve

olvasása során mindenképpen figyelembe kell venni, hogy egy mindössze 24 éves, lángelméjű fiatal újságíró művét olvassuk! Ennek megfelelően még nem kiforrott a mű, inkább *hypomnema* jellegű, vagyis a szellemi útkeresés lenyomata, a határok feszegetésének dokumentuma. A könyv három részből áll: egy rövidebb, teoretikus bevezetésből, melyet a kiadvány legjavát kitevő, hosszú névsor követ, végül a művet epilógus zárja. Giubilei az egyes szerzőket nem (vélt) jelentőségük arányában tárgyalja, hanem annak megfelelően, mennyire voltak rá hatással a könyv megírása idején. E napló-szerűséget jól jelzi, hogy Thomas Mann éppúgy két oldalt kap, mint Nicolás Gómez Dávila, ellenben Roger Scruton huszonkettőt. Az amerikai radikális konzervatívok, mint például Willmoore Kendall vagy Henry Louis Mencken nem is szerepelnek a könyvben, de hozzájuk hasonló habitusú német és olasz szerzők már igen. Giubilei panteonjában írókon, költőkön, filozófusokon túlmenően helyet kapnak könyvkiadók is. Igen méltányos együtt említeni az íróemberekkel mindazokat, akik lehetővé tették számukra, hogy írhasanak, szövegeiket gondozták, és sikerrel célba is juttatták azokat. Ezzel kapcsolatos korszakteremtő munkássága okán önálló szócikket kap az amerikai konzervativizmus egyik kulcsfigurája, Henry Regnery. Ő olyan művek megszületésénél bábáskodott, mint Romano Guardiniól *Az Úr Krisztus*, William F. Buckley hírhedt munkája, a *God and Man at Yale*, vagy Russell Kirktól a híres *Conservative Mind*. Az olasz jobboldali, illetve konzervatív könyvkiadásban hasonló szerepet játszott egykor Giovanni Volpe is, aki Molnár Tamás, Charles Maurras, Ernst Jünger és a spanyol konzervatívok műveit fordíttatta olaszra és ismertette meg hazai közönségével.

Giubilei tudatosan nem helyezi el magát e filozófusok között, művét zszurnalistaként írja: újságokból és folyóiratcikkekből idéz, azok gondolatmenetére kapcsolódik rá, vagy velük vitatkozva halad előre saját mondanivalójában. A könyv missziója az utolsó fejezetben válik világossá. Giubilei fel akarja törni az uralkodó angolszász szellemi hegemoniát. Saját hazájának arcképcsarnoka nem hagy kétséget az olvasóban: meggyőződése szerint olasz fasisztának és olasz konzervatívnak lenni lehetséges egyszerre, a két meggyőződés között nem áll fenn alternatív viszony. Giubilei felveti a faszizmus „konzervatív forradalomként” való értelmezésének lehetőségét is, de nem foglal állást egyértel-

műen. Kánonjában helyet kapnak egymással vitában álló olasz szerzők: vallásosak és ateisták, fasiszták és antifasiszták is. Giubilei hősei közé tartozik a liberális Gaetano Mosca, de Vilfredo Pareto is, aki élete vége felé rokonszenvezett a faszizmussal. A szerző nagy kedvence egyértelműen Giuseppe Prezzolini. Az 1972-es *Konzervatív kiáltvány* szerzője forrófejű, vallásellenes nacionalista volt, aki Giubilei állítása szerint a „provinciális kultúra” felszámolását tűzte ki célul, és egy erős állam, erős vezető elit létrehozását tartotta szükségesnek már fiatalkorában is. A karakterében hozzá hasonló Giovanni Papinival hetilapot indított *La Voce* (a hang) néven, ahová nem kisebb nevek írtak, mint Benedetto Corce, Benito Mussolini és Giovanni Gentile.

A könyv zárófejezete arra a kérdésre keresi a választ, hogy a gazdag hagyományok ellenére miért nincsen Olaszországban egy valódi konzervatív párt (emlékeztessünk újra: az eredeti mű 2016-ban született, Matteo Salvini és Giorgia Meloni felemelkedése előtt.). Giubilei az olasz és a külföldi példákat egységben szemlélve *konzervatív forradalmat sürget*. Kijelenti, Olaszországot a II. világháború után kulturális és filozófiai értelemben is gyarmatosították. A faszizmus megsemmisítésével eltörölték a sajátos „olasz ideológiát”, és helyébe az individualizmust állították. Az olaszokat elkényelmesítette a jólét, eltávolodtak a nemzeti gondolkodástól, és leértékelték identitásukban a katolicizmus szerepét. A liberálisok, a szocialisták és a kommunisták külföldi mintákat másolnak, karakteres konzervatív párt pedig nem tud létrejönni. Ennek oka egyértelmű: helyét elfoglalja az olasz kereszténydemokrácia langyos ideológiája és a hozzá társuló pártformációk: a Berlusconi-féle Forza Italia és elődje, a Kereszténydemokrata Párt (1946–94). Giubilei nem írja, de érdemes megemlíteni, hogy ez utóbbit maga a CIA hozta létre és pénzelte, így gondoskodva arról, hogy az olasz jobboldal túléljen, de a nemzeti érzés ne rendelkezék szuverén politikai képviselettel.

Giubilei idén múlt 30 éves. *A nyugati konzervatív gondolkodás kézikönyvének* megjelenése óta rengeteg írt, gondolkodása sokat tisztult. Az elmúlt években kifejtett munkássága, illetve gyakori magyarországi látogatásai már nem hagynak kétséget afelől, hogy Közép-Európát is a nyugati konzervativizmus meghatározó részének tekinti – sőt, ma már modellként állítja az önmagát kereső Nyugat elé.

POGRÁNYI LOVAS MIKLÓS